

УДК 94(477)«1918/1939»

*І. М. Пасічник***ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО
В ІНТЕПРЕТАЦІЯХ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ
У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД**

Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04070, Україна

Пасічник Іван Миколайович, аспірант кафедри історії України,
e-mail: IvanNic@bigmir.net

АНОТАЦІЯ

В статті розглядається політичний портрет гетьмана Української Держави Павла Скоропадського в інтерпретаціях його політичних опонентів — українських націоналістів. В дослідженні розкрито основні націоналістичні трактування та представлено їх творців. Зокрема, автор згадав чимало українських політичних та громадських діячів, а саме: засновника інтегрального націоналізму Д. Донцова, фундаторів ОУН М. Спіборського, Д. Андрієвського, В. Мартинця, гетьманців В. Липинського та О. Назарука, відомих українських військових М. Капустянського, М. Омеляновича-Павленка та ін. Автор намагався показати всю неоднозначність та суб'єктивність поглядів націоналістів на постать П. Скоропадського та його державницькі задуми. Саме упередженість націоналістів була вирішальним чинником у їхньому ставленні до визначення ролі П. Скоропадського в Українській революції 1917–1921 рр. та тогочасних суспільно-політичних процесах. Хронологічні рамки дослідження охоплюють період між двома світовими війнами — часи гострого ідейно-політичного протистояння різних груп українського національного руху. При аналізі даної теми автор використав значний джерельний матеріал, переважно часописи ОУН та різних націоналістичних організацій міжвоєнного періоду.

Ключові слова: П. Скоропадський; гетьман; Гетьманат; націоналісти; ОУН.

И. Н. Пасечник

**ПОЛИТИЧЕСКИЙ ПОРТРЕТ ПАВЛА СКОРОПАДСКОГО
В ИНТЕПРЕТАЦИЯХ УКРАИНСКИХ НАЦИОНАЛИСТОВ
В МЕЖВОЕННЫЙ ПЕРИОД**

Киевский университет имени Бориса Гринченко,
ул. Бульварно-Кудрявская, 18/2, Киев, 04070, Украина

Пасечник Иван Николаевич, аспирант кафедры истории Украины,
e-mail: IvanNic@bigmir.net

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается политический портрет гетмана Украинского Государства Павла Скоропадского в интерпретациях его политических оппонентов — украинских националистов. В исследовании раскрыты основные националистические трактовки и представлены их создатели. В частности, автор вспомнил немало украинских политических и гражданских деятелей, а именно основателя интегрального национализма Д. Донцова, основателей ОУН Н. Сциборского, Д. Андриевского, В. Мартинца, гетманцев В. Липинского та О. Назарука, известных украинских военных Н. Капустянского и М. Омеляновича-Павленко. Автор пытался показать всю неоднозначность и субъективность взглядов националистов на фигуру П. Скоропадского и его государственные замыслы. Именно предвзятость националистов была решающим фактором в их отношении к определению роли П. Скоропадского в Украинской революции 1917–1921 гг. и тогдашних общественно-политических процессах. Хронологические рамки исследования охватывают период между двумя мировыми войнами — время острого идейно-политического противостояния различных групп украинского национального движения. При анализе данной темы автор использовал значительный материал источников, преимущественно журналы ОУН и различных националистических организаций межвоенного периода.

Ключевые слова: П. Скоропадский; гетман; Гетманат; националисты; ОУН.

I. M. Pasichnyk

**THE POLITICAL PORTRAIT OF PAVLO SKOROPADSKY
AS INTERPRETED BY UKRAINIAN NATIONALISTS
IN THE INTERWAR PERIOD**

Borys Grinchenko Kyiv University,
18/2 Bulvarno-Kudryavska St., Kyiv, 04070, Ukraine

Pasichnyk Ivan Mykolayovych, Postgraduate Student of the Department of History of Ukraine, e-mail: IvanNic@bigmir.net

ABSTRACT

The article deals with the political portrait of the Ukrainian State hetman Pavlo Skoropadsky as interpreted by his political opponents — Ukrainian nationalists. The study presents the main interpretations and reveals their creators. In particular, the author mentions many Ukrainian politicians and public figures, namely D. Dontsov, the founder of integral nationalism; M. Stsiborsky, D. Andrievsky and V. Martynets, OUN founders; hetmans V. Lipinsky and O. Nazaruk; famous Ukrainian militaries M. Kapustiansky and M. Omelianovych-Pavlenko, etc. The author tries to show how ambiguous and subjective were nationalists' assessments of P. Skoropadsky and his views on state structure. It was nationalists' preconception that formed their attitude to Skoropadsky's role in the Ukrainian revolution of 1917–1921 and political and public processes of that period. Chronological frames of the research include the period between the two world wars — times of acute ideological and political confrontation of different groups of the Ukrainian national movement. Analyzing the topic, the author used a significant number of sources, mainly newspapers of OUN and various nationalist organizations of the interwar period.

Key words: P. Skoropadsky; hetman; Hetmanate; nationalists; OUN.

Традиційно серед зарубіжних українських дослідників домінують лише два погляди на Українську революцію 1917–1921 рр. та її головних персонажів: уенерівський та гетьманський. Такі тенденції перейняли і сучасні історики незалежної України. Втім, окрім цих двох поглядів, існує ще інше бачення Визвольних змагань — націоналістичне, згідно з яким лідерам і УНР, і Гетьманату відводиться в більшості своїй негативна роль. Павло Скоропадський — одна з тих постатей, чия діяльність і погляди піддавалися найрізноманітнішим інтер-

претаціям з боку націоналістів. Найвиразніше це проявилось у міжвоєнний період — в часи гострого протистояння різних українських політичних груп, які, ще перебуваючи під враженням від недавніх подій Визвольних змагань, боролися за вплив на українське населення і симпатії та допомогу іноземних держав. Об'єктивне висвітлення цих інтерпретацій націоналістів допоможе скласти всесторонній погляд на Павла Скоропадського та його політичний портрет.

Мета — дослідити політичний портрет, образ, постать П. Скоропадського в інтерпретаціях українських націоналістів у міжвоєнний період.

Політичний портрет Павла Скоропадського в інтерпретаціях діячів українського націоналістичного руху практично не досліджувався істориками. Винятком є праці знавця історії українських націоналістів А. Кентія [4] та дослідника гетьманської преси Д. Колісника [5; 6; 7]. В їхніх дослідженнях на основі великого масиву джерел ця тема простежується крізь призму взаємин гетьманців і націоналістів у міжвоєнний період. Особливо видно це через аналіз дослідниками преси обох цих українських політичних рухів на тлі їхнього конфлікту. Важливою в контексті даного дослідження є також праця відомого біографа П. Скоропадського Г. Папакіна [14], в якій представлено погляд гетьмана на ОУН.

На початку 1920-х років українські державницькі військові організації, які склалися переважно з молоді та вояків Армії УНР, УСС, УГА, ще не були націоналістично налаштовані. Вони принципово стояли на засадах соборної та самостійної України й поділялися на різні угруповання, що підтримували різні політичні течії, зокрема унерівців і гетьманців. Тому не дивно, що, перебуваючи у процесі організаційного та ідеологічного становлення, ці організації ставилися до П. Скоропадського, виходячи з унерівського чи гетьманського погляду на Українську революцію.

Не останню роль у ставленні націоналістів до П. Скоропадського відігравали авторитетні в державницьких колах Д. Донцов, М. Капустянський, М. Омелянович-Павленко. Вони оцінювали гетьмана в 1918 р. неоднозначно. З одного боку, вказували на проросійські оточення та політику П. Скоропадського, його помилки, в тому числі згубне для нього оголошення Грамоти

про федерацію з не більшовицькою Росією, з іншого — на певні позитивні державотворчі заслуги гетьмана.

Генарал-хорунжий Армії УНР, який із часом стане одним із лідерів ОУН, М. Капустянський, перелічуючи різні заслуги П. Скоропадського в розбудові держави, називає його видатним військовим діячем, «який з великою енергією взявся за організацію української військової сили, цієї головної підвалини всякої держави» [2, с. 16].

Легендарний військовик і командувач Армії УНР під час Першого Зимового походу М. Омелянович-Павленко високо оцінював військову реформу, ініційовану П. Скоропадським, і вважав, що гетьман, хоч і запізно, але все ж почав виправляти свої початкові «моральні» помилки в розбудові української армії [13, с. 394].

Д. Донцов, засновник теорії інтегрального націоналізму, як голова УТА не раз захищав постать гетьмана від різноманітних звинувачень у середовищі національно-демократичних сил і лише після листопадових подій 1918 р. розійшовся з ним через різні світоглядні позиції. Хоча в еміграції Д. Донцов і став політичним опонентом гетьманців і гостро критикував їх, він завжди висловлювався з повагою до гетьмана.

Погляди цих державотворців, без сумніву, впливали на ідейні орієнтації членів військово-державницьких націоналістичних організацій.

Так тривало до середини 1920-х років, коли утворилися та ідеологічно оформилися три потужних націоналістичних організації: Легія українських націоналістів (ЛУН), Група української національної молоді (ГУНМ), Союз української національної молоді (СУНМ), які разом з Українською військовою організацією (УВО) в 1929 р. створять Організацію українських націоналістів (ОУН).

В 1925 р. в результаті об'єднання трьох державницьких товариств постала ЛУН — перша українська націоналістична організація. Завдяки ідеологічному вишколу Миколи Сціборського це товариство змогло подолати внутрішні суперечності між прибічниками УНР і гетьмана, зміцнитися та перейти у політичний, інформаційно-пропагандистський наступ на своїх опонентів. Влучною характеристикою націоналістів як нової політичної сили стали слова члена ЛУН В. Мартинця, сказані в

1927 р. напередодні майбутньої конференції українських націоналістів: «Український націоналізм не знає рівно ж проблеми влади і державного устрою майбутньої української держави в площині, поставленій нашими політичними партіями. Смішно ставляти дах, коли нема дому. Наша велика запопадливість за гетьмана, диктатора чи президента є одною з причин, що не маємо ще до сьогодні національної хати. Мали ми вже і соціалістичну, і гетьманську Україну» [10, с. 17].

З того часу націоналісти остаточно зайняли негативну позицію у ставленні до П. Скоропадського та гетьманців як до своїх ідеологічних ворогів. І з кожним роком протистояння між двома політичними таборами посилювалося.

Так, ще в 1927 р. в офіційному органі ЛУН — часописі «Державна нація» — Н. Новорівський висловлював жаль із приводу того, що гетьман не використав усі можливості для розбудови української державності. В його уявленні Гетьманат міг стати чинником, здатним організувати націю, оскільки гетьман звернув більшу увагу, ніж його попередники, на військову справу та поставив кордони, але він не згуртував навколо себе національно свідомий елемент, який із самого початку відійшов убік. Водночас Н. Новорівський розумів, що гетьман наблизив до себе «українській нації ворожі сили», які мали можливість не тільки впливати, а й керувати українською політикою. Саме ці сили підривали Гетьманат на Україні [12, с. 4].

У тому ж році офіційний орган ГУНМ — «Національна думка» — передрукував статтю М. Лозинського, в якій наголошувалося: «Не в тім суть справи, що Скоропадський був щирий українець і бажав української держави, а в тім, що об'єктивні тенденції... робили її (Україну) базою для реставрації царської Росії» [9, с. 9].

Тобто в 1927 р. деякі націоналісти, хоч і критикували П. Скоропадського, однак ще вбачали позитивні риси в його політичному портреті.

Проте вже з початку наступного року становище змінилося. ЛУН, ГУНМ та СУНМ йшли на шлях об'єднання, а тому посилювалася роль створеного в 1927 р. Проводу українських націоналістів — органу для координації діяльності українських націоналістичних організацій. П. Скоропадського і гетьманський рух почали звинувачувати в дискредитації українських рево-

люції та руху [3]. В них вбачали «перефарбованих соціалістів» [15, с. 146] та називали «анахронізмом», політичною силою, що нікуди не веде, «ніяких доріг не показує» [15, с. 148].

Це яскраво простежується за матеріалами органу Проводу українських націоналістів — «Розбудова нації», що почав виходити із січня 1928 р.

Вже в тому році П. Липовець заявляв, що Скоропадський діяв у інтересах ворогів українського народу: поміщиків, колишніх дворян і російського офіцерства. Тому за його правління з армії виганяли національно свідомих українців, село віддавали «карателям»-поміщикам, а Україну заповонив російський елемент. П. Липовець стверджував, що саме гетьман, а не повстання на чолі з Директорією, знищив українську державність проголошенням федерації з «єдиною та неділимою» Росією [8, с. 424].

Д. Андрієвський, член Проводу українських націоналістів, уважав, що однією з причин, чому П. Скоропадський провадив проросійську політику, були соціалісти, які не спромоглися прихилити до українського руху вищі верстви населення і гетьмана та штовхнули їх в «обійми» Москви. Але все ж головною причиною тодішньої антиукраїнської політики була «відірваність від ґрунту, здеморалізованість, культурна одчуженість, вузькоглядність» П. Скоропадського та поміщиків [1, с. 128].

Головний редактор видань «Розбудова нації» та «Сурма» (орган УВО) В. Мартинець, оглядаючи діяльність усіх українських гетьманів, дійшов висновку, що «прокляття нашої історії — це політичні в'язання з нашими національними ворогами» [11, с. 107]. Він звинувачував гетьманів усіх без винятку, в тому числі Б. Хмельницького, І. Мазепу, П. Орлика, в тому, що вони вступали у політичні зносини та підписували різні союзні договори з ворогами українського народу. Не оминув цих звинувачень і П. Скоропадський через «нещасне» проголошення федерації з Росією, що призвело до повстання українського народу та усунення гетьмана іншою владою [11, с. 107].

В 1930-х рр. конфлікт між гетьманцями та націоналістами загострюється. Обидва табори через підконтрольні собі пресу та українські організації вдавалися до дискредитації один одного. Однак позиції гетьмана в цьому протистоянні поступово слабшали. Причиною цього була активна діяльність у різних

напрямах ОУН, а також послаблення гетьманського руху внаслідок конфлікту П. Скоропадського та В. Липинського. Не останню роль відіграв і скандал навколо подорожі гетьмана до Угорщини, через «продаж» ним прав України на Закарпаття.

У своїх дискурсах із гетьманцями націоналісти насміхалися з того, що «спасення України лише під Гетьманом Павлом» [16, с. 149]. І вкотре нагадували, що гетьманський переворот був продиктований чужими інтересами. Доказами для них слугували Договір із Доном та проголошення Грамоти про федерацію. Глузували вони і з повернення гетьманських прав П. Скоропадським у еміграції. Націоналісти нагадували, що 14 грудня 1918 р. П. Скоропадський піддався абдикиції — публічному зреченню своїх прав, тобто зрікся престолу. І додавали свої інтерпретації, що таке відбувається «звичайно з особистою вигоди, трусости або з усвідомлення своєї безсилості» [16, с. 151]. Тому їхнє гасло звучало так: «Абдикторам нема повороту» [16, с. 152]. Підкреслюючи свою окремішність і унікальність, націоналісти глузували зі своїх політичних опонентів і пропонували, щоб П. Скоропадський затримав свої «права гетьманські», а за ним Лівіцький — президентські. А владу перебрав той, хто її здобуде, котрий не випустить її зі своїх рук «не скорше ніж по своїм трупі» [16, с. 151].

Найяскравіше негативне ставлення до П. Скоропадського в середовищі націоналістів тих років простежується в інтерпретаціях М. Сціборського — підполковника армії УНР, одного з фундаторів ОУН, теоретика українського націоналізму, зокрема солідаризму та корпоративного державного устрою, та ідеолога офіційних видань ОУН.

М. Сціборський вбачав у періоді, коли владу отримав гетьман, провалля в історії визвольної боротьби української нації. Він категорично не погоджувався з тими, хто говорив про тверді основи, громадські закони Української Держави за П. Скоропадського. Це, на його думку, було фабрикуванням, що виправдовує антинаціональну політику гетьмана. Сціборський стверджував, що Скоропадський не просто нічого не досяг та не використав умови, представлені німцями, для стабілізації господарського та державного-політичного стану України, а навпаки — антинаціональною та соціально-шкідливою «чинністю руйнував ті корисні почини, що без нього робили інші» [17, с. 178].

В уявленні М. Сціборського П. Скоропадський поставав людиною, яка «пересякнута чорнореакційними настроями» та прагне до повернення напівфеодального суспільного та господарського ладу. Із цим був пов'язаний головний злочин гетьмана — ігнорування потреб хліборобів у знищенні нестерпних для них соціальних та аграрних умов. Своєю реакційною соціально-економічною політикою гетьман відвернув від себе та українського руху селян до ворожого табору — більшовиків [17, с. 178].

М. Сціборський запевняв, що П. Скоропадського нічого не поєднувало з українськими державотворчими завданнями, крім «сентиментів» до свого полтавського маєтку. Своїми соціально-економічними заходами очільник Української Держави переслідував лише одну мету — скріпити політичні вплив і позиції тих «московсько-малоросійських» кіл, на які спирався його режим. Теоретик українського націоналізму дивувався з «фальшивих» тверджень сучасних гетьманців про план побудови самостійної української держави. Оскільки залишався переконаним, що гетьманській політиці бракувало українських державно-національних ознак. Тому що вона була чужою та ворожою інтересам української Нації, а сам П. Скоропадський прагнув до воз'єднання з Росією. М. Сціборський перелічує всі «гріхи» П. Скоропадського: 1) війна всьому українству (роззброєння УСС, переслідування УНС, арешт Петлюри); 2) засилля росіян, особливо, на владних верхах; 3) запрошення на службу державних ворогів; 4) побудова добровольчих армій, які виступали за єдину Росію; 5) існування української збройної сили лише на папері, «мовляв, що німці не дозволяють» [17, с. 179].

Не вражали М. Сціборського й успіхи гетьманської політики «українізації» в галузі освіти, оскільки це, на його погляд, робилося й пізніше, за більшовиків, як вимушений крок для поборення певних впливів в українському суспільстві [17, с. 181].

Вершиною всього був «зрадливий» акт проголошення федерації з Росією, що «логічно впливав із тих антинаціональних і протидержавних принципів, що на них Скоропадський збудував цілий свій режим і свою політику» [17, с. 181]. Тому «скоропадщина» означала підступну спробу «змосковлення України, нового обернення її в раба північного Молоха» [17, с. 181].

У поглядах М. Сціборського на П. Скоропадського також відбита теорія дідичної монархії. Порівнюючи Павла Скоро-

падського та гетьмана Івана Скоропадського, який правив у 1708–1722 рр., відомий націоналіст доходить висновку, що для них обох російські впливи були вирішальними, як і їхня влада була встановлена проти волі народу.

Зрозуміло, що не оминув М. Сціборський і політичний портрет П. Скоропадського вже як лідера гетьманського руху в еміграції. Теоретик українського націоналізму вважав, що у політичне життя гетьмана вивів випадок, а точніше — талановитий та енергійний ідеолог гетьманського руху В. Липинський. Однак П. Скоропадський згодом не зміг із ним ужитися. А через свою поїздку до Угорщини задля трансакції Закарпаття, яку В. Липинський публічно суворо засудив, П. Скоропадський із ним розійшовся. Про розв'язку конфлікту між цими двома відомими діячами М. Сціборський говорить такими словами: «Меткий монарх сам спровадив свого хресного батька до передчасної могили та й ще загнав до неї осинового кілка з надписом «божевільний» [17].

М. Сціборський розцінював усіх гетьманців і П. Скоропадського як московсько-польсько-малоросійський альянс під егідою національних шкідників, для яких головне — гроші. Оскільки вони, на його думку, розмінюють національні інтереси, стукають у «чужі двері» (тобто до іноземних держав) та компрометують українську справу.

Доказами цього слугували для нього: факти присутності П. Скоропадського на балу Романових у Берліні, таємні перемовини з російськими емігрантами на чолі з «імператором» Кирилом, панахида по Врангелю тощо.

М. Сціборський підсумовував, що не допустить гетьманської влади, хоч би довелося оборону ідеалів Самостійної, Соборної України «ставити на вістрі свого меча» [17, с. 186]. Доля цього видатного фундатора ОУН склалася трагічно. 30 серпня 1941 р. в Житомирі він загинув від кулі невстановлених убивць.

Напередодні Другої світової війни відносини гетьманців і націоналістів не покращились, а навпаки — загострились: обидва табори, не зупиняючися ні перед чим, використовували особисті образи, робили наклепи на рідних супротивників, обманювали, перекручували історичні факти. Та головне — вони вміло інтерпретували численні свідчення як різних учасників громадянської війни та Української революції, так і слова сво-

їх сучасників-опонентів. Втім краще це вдавалося саме націоналістам.

Яскравий приклад цього серед націоналістів показав М. Ростовець, який 1938 року видав пропагандистську брошуру, спрямовану на дискредитування лідера гетьманського руху та його прибічників у середовищі української діаспори [18]. М. Ростовець проаналізував політичний портрет П. Скоропадського аж до 1937 року і представив гетьмана як авантюриста, зрадника, прихильника монархічних проросійських поглядів, борця за «єдину та неділиму» Росію. Щоб довести правоту своїх думок, М. Ростовець майстерно використав значний джерельний матеріал, особливий наголос роблячи на мемуарах відомих діячів Білого руху. Ростовець не раз викидав фрази з контексту та не подавав цілісної картини. Навіть спогади самого П. Скоропадського та слова гетьманців цей націоналіст вдало застосував у своїх цілях. Загалом Ростовець ґрунтовно підійшов до справи та інтерпретував понад 70 різних джерел. Не забув він згадати і про конфлікт гетьмана з В. Липинським, зв'язки з російськими та польськими монархічними та консервативними колами та про все те, в чому П. Скоропадського звинувачували націоналісти. Він значно применшував роль гетьмана як очільника руху, що нібито складається лише з кількох десятків людей. Та й то головними в цьому русі, за його висловом, були «ванзейська кліка й її спільники та холуї на Західній Україні та еміграції» [18, с. 33].

Багато образ, причому безпідставних, було завдано й рідним П. Скоропадського. Наприклад, слова з вірша великого поета Т. Шевченка «ледащо, хитрий пан, потомок гетьмана дурного... кругом паскуда» [18, с. 5] М. Ростовець ефектно використав для образи Петра Скоропадського — батька гетьмана. Показово, що на той час уже було доведено, що Т. Шевченко у своїй поезії мав на увазі зовсім не батька очільника гетьманського руху, а його далекого родича Петра Петровича Скоропадського, котрий жив в 1805–1848 рр. та особисто знав великого «Кобзаря». Втім, слова шанованого в українському народі поета та така їхня інтерпретація, безперечно, впливали на світогляд людей. Кінець-кінцем М. Ростовець застерігає у висновку: «І Павлам і Данилам Скоропадським разом з їх спільниками мусить Українська Нація підорвати всяку можливість жирування на україн-

ській політиці! Ця московська агентура, політична проституція й скандальна авантюра шкурників і «гохштаплерів», що їй на ймення скоропадщина, мусить нарешті зникнути!» [18, с. 40].

1938–1939 рр. стали піком конфлікту між гетьманцями та націоналістами. Бачачи зростаючу популярність націоналізму серед молоді, гетьман наполегливо закликав до рішучої відсічі ОУН. У своєму листі до О. Назарука П. Скоропадський обурювався жителями Галичини, які слабко реагували на діяльність ОУН та «руїнника» Д. Донцова. Вважаючи, що час не на боці гетьманців, Скоропадський закликав Назарука: «Залишати боротьбу до літа, чи до весни, коли Ви будете у Відні, не можна. Треба вже тепер почати боротьбу з ОУН. Ми будемо це робити, а там, коли Ви хоч трохи будете вільніш, то допоможть і Ви нам» [19].

Події в Карпатській Україні 1938–1939 рр. спровокували новий виток конфлікту між двома рухами. П. Скоропадський та його прибічники звинуватили націоналістів, які брали участь у розбудові Карпатської України, у поразці цієї української державності. Ті, у свою чергу, заявили про інертність гетьманців під час подій на Закарпатті та вкотре нагадали про минулі «гріхи». І хоча поразка закарпатських українців і початок Другої світової війни мали б об'єднати обидва рухи, цього не сталося. Втім А. Кентій наголошує, що вже восени 1940 р. протистояння між гетьманцями та ОУН послабшало, а в подальшому їхні відносини навіть поліпшились [4, с. 224].

Націоналісти у своєму баченні політичного портрета П. Скоропадського продемонстрували велику долю суб'єктивізму. Це було й не дивно, оскільки гетьман залишався ідеологічно протилежним їм та й належав до числа тих, хто вже мав шанс будувати самостійну Україну та втратив його. Не останню роль в інтерпретаціях націоналістів відігравав чинник боротьби за вплив на українців та іноземні держави. Через це націоналісти принципово критикували гетьмана як антиукраїнський та «шкідливий» елемент, що, звісно, не відповідало об'єктивності та істині. Вони відкидали сам той факт, що П. Скоропадський, як на чолі Української Держави, так і в еміграції будучи лідером гетьманського руху, залежав від багатьох об'єктивних обставин, які часто були несприятливими для розбудови української державності. Однак, як зазначає історик А. Кентій, від-

носини ОУН і гетьманського руху все ж «не були такими гострими й безкомпромiсними», як у націоналістів із Державним центром УНР [4, с. 224].

Безсумнівно, ситуативні інтерпретації націоналістів не дають однозначного погляду на образ П. Скоропадського. Втім вони справили значний вплив на багатьох українців і наступні їхні покоління. У той же час взаємини між гетьманцями та націоналістами, які переросли у конфлікт, вкотре продемонстрували, що провідні українські політичні сили міжвоєнного періоду не у всьому зробили висновки з поразки Української революції 1917–1921 рр. Вони не навчилися «єдності національних сил» і спільної боротьби за самостійну та соборну Україну. Серед них переважали амбіції, власні антипатії і симпатії.

Література та джерела

1. Андрієвський Д. Шляхи розбудови / Д. Андрієвський // Розбудова нації. — 1928. — Р. 1, ч. 4. — С. 125–136.
2. Капустянський М. Похід Українських Армій на Київ — Одесу в 1919 році / М. Капустянський // Україна. 1919 рік. — К.: Темпора, 2004. — С. 1–277.
3. Кедрин І. Опльовування революції / І. Кедрин // Розбудова нації. — 1928. — Р. 1, ч. 7–8. — С. 281–290.
4. Кентій А. ОУН та гетьманський рух у 1930-х — на початку 1940-х рр. / А. Кентій // Студії з архівної справи та документознавства. — 1999. — Т. 5. — С. 222–224.
5. Колісник Д. Гетьманська періодика в Європі на початку Другої світової війни / Д. Колісник // Гуманітарний журнал. — 2011. — № 3–4. — С. 155–166.
6. Колісник Д. Гетьманський рух і преса української політичної еміграції (1920–1930-ті рр.) / Д. Колісник. — Д.: НГУ, 2008. — 171 с.
7. Колісник Д. Події в Карпатській Україні (1939 р.) в оцінці гетьманського руху (за матеріалами часопису «Нація в поході») / Д. Колісник // Гуманітарний журнал. — 2012. — № 1. — С. 17–25.
8. Липовець П. Десятиліття української революції / П. Липовець // Розбудова нації. — 1928. — Р. 1, ч. 12. — С. 423–424.
9. Лозинський М. Реєміграція / М. Лозинський // Національна думка. — Прага, 1927. — Ч. 1. — С. 7–10.
10. Мартинець В. Замітки для майбутньої конференції українських націоналістів / В. Мартинець // Національна думка. — Прага, 1927. — Ч. 10. — С. 12–22.
11. Мартинець В. Українська справа та її зовнішнє ставлення / В. Мартинець // Розбудова нації. — 1930. — Р. 3, ч. 5–6 (29–30). — С. 107–117.

12. Нововірський Н. До переоцінки вартостей / Н. Нововірський // Державна нація. — 1927. — Листопад, ч. 2. — С. 3–6.
13. Омелянович-Павленко М. Останні місяці 1918 р. / М. Омелянович-Павленко // Розбудова нації. — 1928. — Р. 1, ч. 7–8. — С. 392–399.
14. Папакін Г. ОУН очима Павла Скоропадського (1920-і — початок 1940-х років) / Г. Папакін // Павло Скоропадський: патріот, державотворець, людина. Історико-архівні нариси. — К, 2003. — С. 101–116.
15. Пеленський З. Що далі? / З. Пеленський // Розбудова нації. — 1929. — Р. 1, ч. 5(17). — С. 142–150.
16. Про гетьманів, гетьманців, їх слова та діла // Розбудова нації. — 1933. — Р. 6, ч. 5–6(64–65). — С. 144–153.
17. Сціборський М. Скоропадщина / М. Сціборський // Розбудова нації. — 1934. — Р. 7, ч. 7–8(78–79). — С. 177–186.
18. Ростовець М. Скоропадський і скоропадчуки / М. Ростовець. — Саскатун: Новий шлях, 1938. — 41 с.
19. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДАЛ). — Ф. 359. — Оп. 1. — Спр. 316. — Арк. 39.

REFERENCES

1. ANDRIYEVSKYY, D. (1928) Shlyahy rozbudovy — Ways of building. *Rozbudova natsiyi — Building a Nation*. Section 1. Part 4. pp. 125–136 (in Ukrainian).
2. KAPUSTYANS'KYY, M. (2004) Pohid Ukrayins'kyh Armiy na Kyiv — Odesu v 1919 rotsi — The advance of the Ukrainian army on Kyiv — Odesa in 1919. *Ukrayina. 1919 rik — Ukraine. 1919*. Kyiv: Tempora (in Ukrainian).
3. KEDRYN, I. (1928) Oplovuvannya revolyutsiyi — Spitting of revolution. *Rozbudova natsiyi — Building a Nation*. Section 1. Part 7–8. pp. 281–290 (in Ukrainian).
4. KENTYIY, A. (1999) OUN ta get'manskyi ruh u 1930-h na pochatku 1940-h rr. — The OUN and Hetman's movement in the 1930s to the early 1940s. *Studiyi z arhivnoyi spravi ta dokumentoznavstva — Studies on archiving and documentary*. Vol. 5. pp. 222–224 (in Ukrainian).
5. KOLISNYK, D. (2011) Getmans'ka periodyka v Evropi na pochatku Drugoyi Svitovoyi viyny — Hetman's periodicals in Europe at the beginning of the Second World War. *Gumanitarnyy zhurnal — Humanities journal*. 3–4. pp. 155–166 (in Ukrainian).
6. KOLISNYK, D. (2008) *Get'manskyi ruh i presa ukrayins'koyi politychnoyi emigratsiyi (1920–1930 ti rr.) — Hetman's movement and press of the Ukrainian political emigration (1920–1930)*. Donetsk: NGU (in Ukrainian).
7. KOLISNYK, D. (2012) Podiyi v Karpats'kiy Ukrayini (1939 r.) v otsyntsi getmans'kogo ruhu (za materialamy chasopysu 'Natsiya v

- pohodi'). Events in the Carpathian Ukraine (1939) in the evaluation of Hetman movement (based on magazine «Nation in the campaign»). *Gumanitarnyy zhurnal — Humanities journal*. 1. pp. 17–25 (in Ukrainian).
8. LIPOVETS', P. (1928) Desyatylittya ukrayinskoyi revolyutsiyi — Decades of Ukrainian revolution. *Rozbudova natsiyi — Building a Nation*. Section 1. Part 12. pp. 423–424 (in Ukrainian).
  9. LOZINS'KYY, M. (1927) Reemigratsiya — Re-emigration. *Natsional'na dumka — National idea*. Part 1. Praga. pp. 7–10 (in Ukrainian).
  10. MARTYNETS', V. (1927) Zamitky dlya maybutnoyi konferentsiyi ukrayinskykh natsionalistiv — Notes for the upcoming Conference of Ukrainian Nationalists. *Natsional'na dumka — National idea*. Part 10. Praga. pp. 12–22 (in Ukrainian).
  11. MARTYNETS', V. (1930) Ukrayins'ka sprava ta yiyi zovnishnye stavlennya — Ukrainian business and its external relation. *Rozbudova natsiyi — Building a Nation*. Section 3. Part 5–6 (29–30). pp. 107–117 (in Ukrainian).
  12. NOVOVIRS'KYY, N. (1927) Do pereotsinky vartostey — To a re-assessment of values. *Derzhavna natsiya — State nation*. Part 2. pp. 3–6 (in Ukrainian).
  13. OMELYANOVYCH-PAVLENKO, M. (1928) Ostanni misyatsi 1918 r. — The last months of 1918. *Rozbudova natsiyi — Building a Nation*. Section 1. Part 7–8. pp. 392–399 (in Ukrainian).
  14. PAPAKIN, G. (2003) OUN ochyma Pavla Skoropads'kogo (1920-i — pochatok 1940-h rokiv) — The OUN eyed of Pavlo Skoropadskiy (1920 — early 1940s). *Pavlo Skoropads'kyy: patriot, derzhavotvoret, lyudina. Istoryko-arhivni narysy — Pavlo Skoropadskiy: patriot, statesman, person. Historical and Archival essays*. Kyiv. pp. 101–116 (in Ukrainian).
  15. PELENS'KYY, Z. (1929) Shcho dali? — What's next? *Rozbudova natsiyi — Building a Nation*. Section 1. Part 5(17). pp. 142–150 (in Ukrainian).
  16. *Rozbudova natsiyi — Building a Nation* (1933) Pro get'maniv, get'mantsiv, yih slova ta dila — About hetmans and hetmantsy, their words and deeds. Section 6. Part 5–6(64–65). pp. 144–153 (in Ukrainian).
  17. STSIBORS'KYY, M. (1934) Skoropadchyna — Skoropadchyna. *Rozbudova natsiyi — Building a Nation*. Section 7. Part 7–8(78–79). pp. 177–186 (in Ukrainian).
  18. ROSTOVETS', M. (1938) *Skoropads'kyy i skoropadchuky — Skoropadskiy and skoropadchuky*. Saskatun: Novyy shlyah (in Ukrainian).
  19. *F. 359. Reg. 1. D. 316* (n.d.) Tsentralnyy derzhavnyy istorichnyy arhiv Ukrayiny, m. Lviv — Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv. (in Ukrainian).